

Rudniki v Zapečarju pri Mokronogu

Tomaž Bukovec, Andrej Gašperič

Rudniki v Zapečarju pri Mokronogu so vedno burili jamarsko in ljudsko domišljijo. Domačini nam vedo povedati o številnih vhodih; o tem, kako so v teh jamah skrite številne skrivnosti. Po nekaterih virih naj bi v enem izmed rudnikov med vojno živeli ljudje. V njih so skrivali različne stvari; orožje ... V Zapečarju pri Mokronogu so številni vhodi v podzemlje, in ne le dva, ki smo ju raziskali.

Podatke o teh rudniških jamah smo iskali v različnih arhivih, vendar nismo odkrili ničesar. Zato pa smo jih raziskali. V prvo okno se je že okoli leta 1988 spustil naš član Tomaž Bukovec, ki je tedaj prodrl približno 40 metrov globoko, in od takrat so v tem rudniku svedrovc. Prvo resno raziskavo teh umetnih rogov smo člani našega kluba opravili decembra 2002 in januarja 2003. Verjetno je to prvi načrt tega rudnika. Po pogovoru z domačini ugotavljamo, da smo pregledali šele prvi del rogov in nas raziskovanje le-teh še čaka – seveda skupaj z domačini, ki so nam že obljubili, da nas bodo popeljali do nekaterih drugih vhodov.

Urbana speleologija

Urbana speleologija pomeni raziskovanje zaklonišč, rudnikov, vodnjakov in podobnih umetno nastalih rogov. V slovenskem jamarstvu se je to raziskovanje razmahnilo v zadnjih letih, člani našega kluba pa se z raziskovanjem podzemnih umetnih rogov ukvarjamo že več kot 20 let. Konec osemdesetih let smo raziskovali rudnik v Zapečarju. Verjetno smo se kot prvi spustili v vodnjak na Ljubljanskem gradu (Tanja in Mihael Rukše, Tomaž Bukovec), ki je globok skoraj 50 metrov in vodi direktno v tunel pod gradom. Raziskovali smo umetne podzemne rove pod Novim mestom (Marko Pršina, Borivoj Ladišič, Zdravko Bučar), prav tako pa tudi umetne rove oz. zaklonišča v okolici Ljubljane, Cirje. Večino teh raziskav smo opravili bolj v obliki obiskov. V časopisih in na internetu smo objavili več reportaž; prvo dokumentacijo o umetnih objektih pa smo pripravili po raziskovanju zaklonišč pod Novim mestom, in sedaj, po raziskovanju Zapečarja. Ti rovi veliko obetajo, zagotovo pa bi bila tudi novonastala občina Mokronog zainteresirana za podatke o teh jamah in rovih.

Pred leti je znani slovenski zdravnik iz Mokronoga dr. Hinko Heferle pripravljal

knjigo o zgodovini Mokronoga, ki pa žal ni nikoli izšla. V tipkopisu, ki je nastal leta 1964 smo s pomočjo domačina Staneta Pečka izbrskali naslednje podatke o rudnikih v Zapečarju: "V latenski dobi so na več krajih Mirnske doline kopali železno rudo in jo talili. A poleg železne rude so kopali tudi cinkovo in svinčeno. Tako so bili znani rudniki v Zapečarju (Pečarjev jarek), ki jih še danes lahko opazamo kot "Ajdovske jame". Tako jih je naše ljudstvo imenovalo, ker so bili takratni ljudje "ajdje" (pagani). Ruda iz teh jam je imela poleg železa v sebi precej cinka in svinca. Svinec so topili za vlivanje malih okraskov, posebej pa za utrjevanje robov na posodah. Iz svinca je n.pr. zapestnica iz okrogle palice s premerom 1 cm in notranjim premerom 7,5 do 7,9 cm, ki jo je opisal Mullner pod inventurno št. 1756 (Narodni muzej v Ljubljani). Heferle je med viri podatkov navajal tudi knjigo Stanka Gabrovca: Najstarejša zgodovina Dolenjske, Novo mesto 1956.

Vrednota državnega pomena

V odloku o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega plana občine Trebnje za obdobje 1986 do leta 2000 in srednjeročnega plana občine Trebnje za obdobje od leta 1986 do leta 1990 (Uradni list RS, št. 59/2004) lahko beremo tudi o rudnikih v Zapečarju, ki so jih ob še nekaterih podzemnih objektih v občini razglasili za naravne vrednote državnega pomena. Vrnimo pa se k rudnikom v Zapečarju, o katerih praktično ne obstajajo nobeni dokumenti niti načrti. Andrej Gašperič, Jože Tomšič in Mihael Rukše smo jih raziskali in izmerili decembra 2002 in januarja 2003.



Na dnu rova nastaja siga. Foto Jože Tomšič.

Lokacija

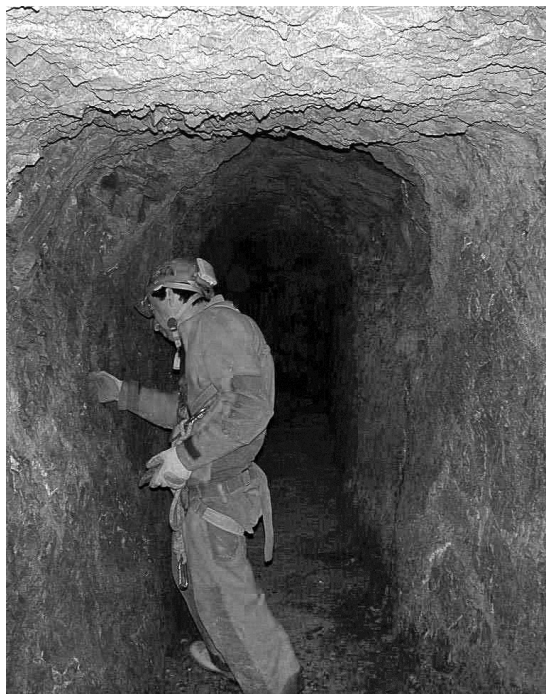
Na cesti proti Sevnici, dober kilometer pred Mokronogom, smo zavili desno in nadaljevali pot po gozdni cesti do blatnega obračališča. Tu smo parkirali in se preoblekli. Zagrizli smo se v hrib po desni poti. In nato v gozd proti vrhu. Na vrhu je bil skozi drevje lep pogled na megleno morje v Mokronoški dolini in na drugo stran proti Tržišču. Po spominu se mi je zdelo, da smo šli preveč desno, zato smo se po grebenu spustili proti severozahodu. Kmalu smo v pobočju našli nekaj lukenj, ki so bile zasute, še malo naprej pa smo prišli do pravega rudniškega vhoda. Vhod je bil na severni strani hriba, malo pod grebenom pod mogočno bukvijo.

Spravili smo se noter – bil je tak kot pred leti, ko smo bili v njem prvič. Ni bil dolg, zato smo začeli z meritvami. Ko smo prišli do vhoda, je Miha na vzhodni strani rova našel manjši prehod, v katerem je bil prepih. Tom je začel kopati, a ni šlo samo z rokami, na pomoč sem mu prišel z močnejšo vejo in z ostankom bobrovca, ki je bil pred vhodom. Razbil sem kepo, ki je zapirala prehod in še malo pokopal. Prvega smo čez spustili Miho, nato je šel še Tom in še jaz. Leta 1988, ko je rudnik obiskal Bukovec, je bil prehod še odprt, čeprav je že takrat grozil, da se lahko podre. Prišli smo v nov del rovov, ki je bil veliko daljši od znanega. Na koncu se je prevesil v jašek, v katerem so bile še trhle lesene lestve. V delu rova se je siga izločala v obliki ponvic in špagetov. Rov smo izmerili, nato zabili dva svedrovca in se spustili v jašek vse do četrtega obzorja, kjer pa nam je zmanjkalo vrvi za zadnjo etažo, ki smo jo prihranili za naslednji obisk. Obzorje je bilo precej razvejano – rovi so bili dolgi in ravni. Neverjetno! Tu in tam je bila kakšna luža, nekaj sige in stopinje predhodnikov v blatu. Ko smo preleteli vse rove, smo začeli z meritvami. Tom in Miha sta vlekla meter, Miha je viziral, jaz pa skiciral in zapisoval. Tako smo se počasi, po treh stopnjah, vrnili v prvo etažo.

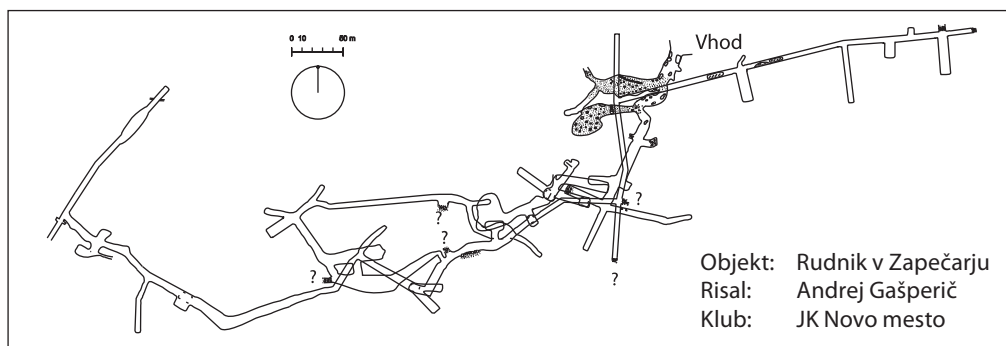
Ko smo zapuščali rudnik, smo našli kamen, ki je imel po naših ocenah ostanke fosilov – praproti ali vejice mahov. Malo smo ga še razbili in odprle so se še lepše ploskve fosilov. Kasneje smo ugotovili, da so to dendriti, vejnati manganovi ali železovi oksidi, ki samo spominjajo na fosilizirane rastline. Nastali so z zgostitvijo različnih mineralov, ki so se v obliki drobnih vejic zajedli med plasti ali razpoke v kamnini. Največkrat najdemo dendrite tam, kjer so plasti naložene v tankih polah. Dendrite imenujemo tudi lažni fosili, saj niso organskega nastanka in na rastline spominjajo le s svojo obliko.

Drugi vhod

Po južnem pobočju smo se spustili proti drugemu vhodu. Med potjo smo pregledovali pobočje in našli še nekaj zasipanih vhodov in končno tudi vhod v drugi rudniški rov. Vhod je poznal tudi Bukovec, ki pa se takrat vanj ni spustil. Spustil sem se v jašek s krajšim slepim odcepom. Na dnu sem za ožjim, delno zasutim prehodom, našel prehod v manjšo dvoranico, in dalje v rov, ki se je spuščal po vklesanih stopnicah. Prišla sta še Miha in Tom in zopet se je začel lov na nove rove. Tu sta bili tudi druga ali tretja etaža, ki sta bili povezani s poševnimi rovi tako, da za napredovanje nismo rabili vrvi.



V rovu spodnjega horizonta. Foto Jože Tomšič.



Našli smo lepo zasigan rov, ki se je zlagoma dvigal, po njegovem dnu pa je tekla voda. Na drugem koncu smo prišli do manjšega jaška. Na dno smo se po poševnem rovu. Spet smo se razgledali – bilo je kar nekaj rofov. Med drugim smo našli tudi potopljeni rov. Predvidevali smo, da ga je voda zalila kasneje. Potrebno bi bilo vzeti neoprene in ga pogledati bolj natančno. Ob strani suhega dela rova je bil v vodni rov speljan manjši graben – mulda. Očitno so imeli pri kopanju probleme z vodo, zato so jo odvajali v opuščeni rov. Ni pa bilo kakšnih znakov, da bi voda poplavljala suhi rov, ki seka vodnega. Predvidevamo lahko, da je nivo vode razmeroma stalen.

Ko smo se vračali nazaj ravno tam, kjer smo skočili dol, sem v pesku zagledal srebrn prstan. Tudi Tom in Miha sta bila presenečena, kaj dela tu, zato smo ugibali vse mogoče. Bil je kar masiven in videti novejši, saj je imel na notranji strani žig.

Meritve

Ob naslednji akciji smo podrobno izmerili rove in ugotovili, da so rove kopali 'od spodaj': se pravi, da se niso spustili po jašku, temveč je bil vhod na pobočju. Vanj so prodirali vodoravno, potem pa postopoma navzdol. Na to so nas spomnili ostanki lukenj, ki so jih vrtali v steno. Nadaljevali smo z merjenjem. Prišli smo do lesenih stopnic v spodnji etaži, ki so bile vsekane v deblo drevesa in so povezovale kak meter višji rov. Na določenih mestih je rov že precej korodiral in se začel že zasipavati; verjetno zaradi bližine površja, ali pa so stene manj kompaktne. Tu in tam smo naleteli še na kakšnega netopirja, ki je užival zimsko spanje. Tudi ta etaža je bila kar precej raztegnjena, sicer ne toliko, kot ena višje, pa vendar. Ko smo končali z meritvami, smo se podali ven.

Namerili smo 781 metrov poligona, višinska razlika pa je bila dobrih 39 metrov. Lociral sem še vhod, Miha in Tom pa sta se šla še malo razgledat naokoli. Našla nista nič pomembnejšega, zato smo šli merit še drugi rudnik. Tu je bilo ogromno križnih rofov, vendar se jih je večina končala z zasutjem, nekaj pa tudi z ravno steno. Namerili smo precej manj kot v prvem, zanimivost v njem pa je bil "bazen". Škoda, da ju ni mogoče registrirati kot jami, saj ju je erozija in voda že precej preoblikovala.

Jamarji v Zapečarju seveda še nismo rekli zadnje besede, tehniška dediščina podzemlja pa nas bo poslej, tudi po objavi v pričujočem zborniku, še bolj vabila. Kajti, kot pravijo domačini, to nista edina dva rova ...